

СТАНОВИЩЕ
150 / 23.7 2016 г.
от доц. д-р Росица Иванова Стоянова –

СТАНОВИЩЕ

вътрешен член на научно жури, назначено със заповед № 55 от 18. 12. 2015 г.,

по провеждането на конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент”

в Института за исторически изследвания (ИИСТИ) при БАН

Конкурсът за „доцент” по професионално направление 2.2. *История и археология*, научна специалност „*Нова и най-нова обща история*”, за нуждите на секция „*История на света и международните отношения в ново и най-ново време*” в ИИСТИ е обявен в Държавен вестник, № 81 от 20. 10. 2015 г. За участие в конкурса е подал документи и е допуснат единствен кандидат – главен асистент д-р Виолина Стойчева Атанасова. Представените по конкурса документи в хартиен вариант и на електронен носител отговарят на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника на МОН за неговото приложение и тези на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИИСТИ. От всичко изложено по-горе е видно, че процедурата по конкурса е проведена в съответствие с действащите нормативни изисквания, а документите и приложенията към тях съдържат всички нужни данни за извършването на обективна преценка на научноизследователската, научно-приложната и преподавателска дейност на кандидата.

Виолина Атанасова завършва висше образование с ОКС „магистър” по специалност „история” през 1979 г. в МГУ „М. В. Ломоносов”. През 1987 г. защитава ОНС „доктор” в Института по изтокознание към АН на СССР – Москва. Интересите ѝ още тогава са свързани с Индия – тема на дисертационния труд е „Културната политика на независима Индия и идейната борба около въпросите на индийската култура”. От 1988 г. В. Атанасова е назначена като асистент (научен сътрудник) и главен асистент (от 1998 г.) в ИИСТИ. За времето, когато става част от екипа на секция „История на света и международните отношения в ново и най-ново време” тя задълбочава и разширява научните си интереси в областта на историята на Изтока и по-специално тази на Индия, на българо-индийските отношения, образа на „другия” през XIX – XX век. Тъй като проблемите, които ангажират вниманието ѝ, са или частично или напълно неизследвани, отделя много време и енергия за архивни и библиографски проучвания. В тази насока ѝ помага и специфичната ѝ и рядка за България езикова подготовка –

освен руски и английски език, кандидатката владее и ползва езиците хинди и панджаби, има квалификация на референт-преводач от езика урду.

В конкурса за „доцент” гл. ас. д-р В. Атанасова се представя с научната си продукция, реализирана в периода 1999 – 2015 г. на български и английски език, самостоятелно и/или в специализирани научни издания. Количественото изражение на тази продукция е: една монография от 306 стр., 27 научноизследователски студии и статии, 3 отзива и рецензии, 1 библиография (в съавторство), 3 превода на научна литература, съставителство и участие в редакционни колегии на сп. „Историческо бъдеще” (1998 – 2014), на 11 тематични сборници с научни материали. Всички статии и студии са публикувани в реномирани научни периодични издания или в тематични сборници. Като проблематика те изцяло отговарят на обявения от ИИСТИ при БАН конкурс по научната специалност „Нова и най-нова обща история” и по-специално на неговото пояснение – „Индия в България и по света XIX – XX век”. В. Атанасова участва с научни доклади в 10 научни конференции, от които 6 са международни, в една дискусия, проведена от секция „История на света и международните отношения в ново и най-ново време”, изнася една публична академична лекция в рамките на семинара „Актуални проблеми на историята и историографията” при ИИСТИ, консултира студентска дипломна работа в магистърска програма на специалността „индология” в Софийския университет „Св. Кл. Охридски”. Кандидатката е част от екипите на 9 научни проекта, като в 4 от тях се включва и в самото изготвяне. С оглед спецификата на проблематиката, с която се занимава, от значение е и научно-популяризаторската ѝ дейност. Тя е реализирана в 4 статии, излезли в популярни издания, 4 лекции и изказвания пред Клуба за приятелство с Индия, Посолството на република Индия в България и специалисти от СУ, научна консултация за документален филм. Научно-приложната дейност на В. Атанасова включва изработването и поддръжката на web-site на научното списание „Историческо бъдеще”.

Цитираните до тук метрични данни ми дават право да заключа, че с цялостната си научна дейност – изследователска, приложна, популяризаторска, В. Атанасова отговаря на записаните в закона условия за заемане на академичната длъжност „доцент”.

Разбира се с най-голямо значение с оглед на конкурса е качествената оценка на научната ѝ продукция. Основният хабилитационен труд, с който д-р В. Атанасова се

представя, е монографията „Българското огледало (Образът на Индия в България – крайт на XIX – крайт на XX век)”, 306 стр., издадена от Академично издателство „Марин Дринов” като електронна книга през 2014 г. (ISBN 978-954-322-786-0). Тъй като проблемът е изцяло непроучен, източниците – разнородни и пръснати, на авторката са били необходими повече от десетилетие, за да достигне до написването на книгата. Подготвителният етап, пътищата, по които тя върви в проучванията си, могат да се проследят и намират израз в публикуваните от нея по-малки статии и студии. Ако се погледне хронологията на тяхното издаване, ще се види, че от края на 90-те години на XX в. диренията на Атанасова вървят в няколко насоки – изследване на западната и руската рецепция за Индия (общо 7 публикации); проучване на взаимоотношенията на тази страна със социалистическите държави и най-вече развитието на българо-индийските контакти (общо 6 публикации), изучаване на новите религиозни учения и движения през XX в. и по-специално спецификите на тяхното възприемане, разпространение и влияние в България (3 публикации). На пръв поглед стоящи малко встрани от основното й поле на дирения, те всъщност са близко свързани с него. Често българските представи за света и конкретно за Индия се пречупват, минават през западното и руското възприятие; двустранните отношения безспорно оказват влияние върху формирането на представите за страната, а новите религиозни учения и движения през XX в. са един от пътищата за интерпретация на индийската култура. Приноси сами по себе си, направени паралелно, тези изследвания дават възможност на гл. ас. д-р В. Атанасова да натрупа материал за сравнение, да избистри тезите за своето основно съчинение. Така, като се започне от 2010 г. тя вече публикува и първите си студии и статии, посветени на българските представи и оценки за Индия. Специално бих желала да подчертая приносния характер на нейните работи за начина на представяне на Индия в учебниците по история, ползвани в България в следосвобожденския период; на материалите, посветени на индийската тематика в българския периодичен печат от първата половина на XX век, както и интересната и любопитна публикация „Писма за Индия”, илюстрираща представите и отношението на обикновения български гражданин.

Изграждайки солидна база – богат емпиричен материал, определени наблюдения и изводи – кандидатката пристъпва към написването на монография, онасловена с краткото, но точно и въздействащо заглавие „Българското огледало”. Защото книгата не е посветена на историята, културата или обществено политическото развитие на

Индия, а представя в развитие формирането на образа/образите и представите за тази страна и култура сред българското общество. Изследването е изцяло новаторско – и като тема, и като конкретни подходи към нейната реализация. Както самата авторка отбелязва в увода, писаното по въпроса се изчерпва с 2-3 статии, част от монография и една библиография – публикации, които между другото тя познава добре и етично и акуратно цитира. В заглавието на монографията е фиксиран хронологическия период от края на XIX до края на XX в. Всъщност изложението покрива и периода на Българското възрождение и д-р Атанасова аргументира необходимостта от присъствието на този текст. Именно тогава, главно от 30-те години на XIX в. насетне, се формират някои от трайните представи и нагласи на българите за Индия. Обичайно е всяко историческо изследване да вкарва в оборот нови, непознати или неизползвани до момента извори и това да бъде изтъквано като един от неговите приноси. В случая обаче, авторката разработва почти напълно непознати проблеми и е било нужно да издирва тепърва почти целия изворен материал – архивни данни от ведомствени и лични архивни фондове, кратки, пръснати в печата информации и по-рядко анализи и коментари за страната, текстове за Индия в учебници и учебни помагала, в произведения на художествената и научнопопулярната литература, образци на изобразителното изкуство. И докато за условно казано „социалистическия период“ материалите все пак са по-обилни и достъпни, по-групирани около събития и дати, за предшестващите години те са спорадични, пръснати в различни издания, а архивните източници са си направо находки. Специално искам да отбележа изключително професионалния подбор на печатните издания, излизали от края на XIX до средата на XX в., които д-р Атанасова е проучила – няколко списания и вестниците „Утро“ и „Мир“. Не като бележка, а по-скоро като насока за бъдеща работа, бих предложила да се види как и доколко т.нар. „партийна преса“ отразява и интерпретира индийската тема.

Огромният, разнообразен по произход и съдържание материал е задълбочено осмислен с оглед целите и задачите на изследването и е представен в стегната и логична структура. Избегнати са отклоненията и излишните подробности. Същевременно в научния апарат авторката дава пояснения и данни за личности и събития от индийската история, които се споменават в текста, кратко и достъпно разяснява термини и думи, непознати за българския читател, дава кратки характеристики на периодите в индийската история, на основните понятия, свързани със стратификацията на обществото и пр. Така научното изследване става достъпно и за

по-широк кръг от читатели. В своята цялост монографията представя каналите, по които българското общество се информира за Индия, тяхната специфика, публиката, до която достига информацията, набелязва периодите на формиране и развитие на образа. Авторката извежда две относително изчистени представи за страната, намерили разпространение в България – политическия образ и културния образ. Те са дадени в развитие, очертани са спецификата в акцентите през годините, изведена е приемствеността, която се наблюдава.

Извън проблемите, свързани с Индия, В. Атанасова проявява траен и подчертан интерес към разработването на теми от теорията и методологията на историята като наука.

В заключение, след като се запознах с представените от кандидатката в конкурса материали и научни публикации, след анализа на цялостната ѝ научна дейност и на приносите на научните ѝ публикации, давам своята положителна оценка и препоръчвам на членовете на научното жури да предложат на Научния съвет на Института за исторически изследвания да гласува главен асистент д-р Виолина Стойчева Атанасова да заеме академичната длъжност „доцент” в ИИСТИ по професионално направление 2.2. *История и археология*, научна специалност „*Нова и най-нова обща история*”.

22.02.2016 г.

Изготвил становището:.....

(доц. д-р Р. Стоянова)